

SHU

REAR

R

**határőrnek akkora
tányérsapkája volt, mint
egy csatornafedél.**

Megnézte az útleveletem.

**– Łukasz Ponczyński – olvasta
hangosan.**

**– Ez van – bólintottam –, mit
csináljak.**

**– Nincs nálad kábítószer? –
kérdzte lengyelül, meglepő
módon akcentus nélkül, ami
nem passzolt rossz szabású
egyenruhájához, biciklikerek
átmérőjű sapkájához,
amelyhez melleleg
ugyanígy nem passzolt
a rávarrt címer:**

a háromágú szigony az osztrák fazonú sapkához passzol, nem ehhez a szovjet gyűrődeshöz.

– Micsoda? – kérdeztem a sapkát bámulva. – Kábítószer? Az mi?

Elmosolyodott, egy pillanatra olyan volt, mint Eugeniusz Bodo^o a háború előtti plakátokon. Lepecsételte az útlevelem. – Aztán minek utazol Ukrajnába? – kérdezte még Bodo.

– Az őseim csontjait csókolgatni – válaszoltam, bár nem nagyon voltak ukrajnai őseim. A határőr elröhögte magát.

– Akkor menj – mondta, és odacsúsztatta az útlevelet a málló politúrozású asztalon –, csókolgasd.

A kisbuszokat errefelé „marsrutkának” hívták. Hawran mondta, aki már járt Ukrajnában. Most ketten lépkedtünk a poros, hepehupás placcon. Nézelődtem jobbra-balra. Először láttam ezt a posztszovjet teret. A világ, amely addig csak a képzeletemben élt, végre alakot öltött, nem is akár-milyet. Némelyik fazon kockás házi papucsban mászkált benne. A templom falára festett Jézus sötét volt, mint egy kaukázusi. A bádogkupolákról szemünkbe tűzött a napfény.

Lopva bámultam a fekete nadrágos, mokaszinos ruszki bojcsikokat.^{**} Először láttam őket természetes környezetükben. Maffiózónyugalmat árasztottak, de látszott: elég egy másodperc, egy inger, egy fél inger, és bekattannak. Éreztem. Álltak, csuláztak a lábuk elé, és fojtott hangon tárgyaltak valamiről, villogó szemük körbejárt.

A marsrutkák régi Mercedes Sprinterek, Fiat Ducatók vagy Volkswagen Transporterek voltak. Akár az igavonó barmok: nagyok, porosak, megereszkedve az állandó túlterheléstől. Egyik-másik oldalán német felirat: KREUZBERG KE-BAB MUSTAFA vagy WURST UND SCHINKEN GmBH.

^o Eugeniusz Bodo (1899–1943), lengyel filmszínész, szovjet fogságban halt meg. (Itt és a továbbiakban a fordító jegyzete.)

^{**} Amerikai jiddis szóösszetétel az angol *boy* és az orosz *malcsik* szóból: fiú, fiatalember.

Olyanok voltak, mint a török rabságba hurcolt vitézek. Kénytelenek voltak elfelejteni régi, boldog életüket Nyugaton, a sima utakat és gépi autómosókat, a garázsokat és a kárpitot poroló, puha kezeket. Itt befogták őket, hogy lassú, keserves munkát végezzenek a mocsokban, amíg meg nem halnak. Rabszolgasors. Fémcsontjaik már örökre belesüpednek ebbe a sárba; még csak meg sem termékenyítenek semmit. A Mercedes Sprinterek és Volkswagen Transporterek soha többé nem látják a kipucovált Vaterlandot, alles ist verloren, alles ist kaputt.* S most álltak – kaputt – a sárga hőségben, amely elárasztotta Ukrajna nyugati határát.

Marsrutkánk, amelynek műszerfalán „LVIV” feliratú kartontábla hevert, felforrósodott, mint a platni egy régi könyvében. Nem lehetett hozzáérni a karosszériához. Faltam ezt az új valóságot, amely a melegben besűrűsödött, mint a zselé.

Bepakoltuk hátra a zsákjainkat, és beültünk. A felforrósodott, még üres kisbuszban porszemek táncoltak. Műbőr-huzat-, gépolaj- és benzinszag. Egész jó.

A sofőr alkarja tele volt zöld tetoválással. Volt közte valami cápa, sellő. Nézttem, hogy Lenin van-e, de nem volt. Még szerencse, hogy azért ötágú csillag akadt. A sofőr nem mozdult, amíg az egész marsrutkát faltól falig, a padlótól a plafonig meg nem töltötték a nyomott pamutba öltözött, rózsaszín emberi testek. Csak akkor rezdült meg az izma a zöld tetkók alatt. Egyesbe tette, és a marsrutka elindult. Egy pillanatig úgy tűnt, az ötszörösen túlterhelt kisbusz kifing a leharcolt aszfalton, de aztán beállt merőlegesbe, és valami csoda folytán kigördült a placcról az országútra.

Fülledt meleg volt, de nem engedték kinyitni az ablakot. Megpróbáltam, de a fél marsrutka rám üvöltött, hogy csukjam már be, mert huzatot kapnak és meghalnak. Kiabáltak

* Minden elveszett, minden elromlott. (német)

a bábuskák, kiabáltak a hegyes cipős srácok, kiabáltak a lányok a nyakukban lógó mobillal, amiből ruszki dizsi duruzsolt.

– Hagyd, reménytelen – mondta Hawran blazírt arccal, mint aki járatos a témában. – Itt nem szabad kinyitni az ablakot. Se a buszon, se a vonaton. Nem szabad, és kész. Tilos. Mi nem iszunk tejet a húshoz és vizet a gyümölcsökhöz, itt meg utazás közben nem nyitnak ablakot. Ül le a seggedre, és tiszteld a szokásokat.

Igen, Hawran már járt Ukrajnában. Úgyhogy most játszotta az okos idegenvezetőt.

Hazajött Ukrajnából, mint egy trapper a vad hegyekből, és addig nyomta a dumát Krakkóban a csodálatos és hihetetlen kalandjairól, hogy végül felkerekedtem vele – hogy saját szememmel lássam. És most itt vagyok.

A koszos függönyök mögött Galícia terült el. A ma már ukrán, nem lengyel Galícia. Olyan volt az egész, mintha berobognék hazám alternatív történelmének terepére. Egyébként valóban így is volt.

Aztán jött Lemberg.

Ennek a városnak nem lenne szabad léteznie – gondoltam, ahogy néztem ki az ablakon. Az elvesztéséhez fűződő mítosz olyan erősen él a lengyelek tudatában, hogy egyszerűen nem lenne szabad léteznie. Ez meg frankón állt, a tetejébe pofátlan módon kábé úgy nézett ki, mint a regionális apokalipszis előtt...

Ahogy kiszálltunk a marsrutkából és lemergi földet ért a lábunk, Hawran rögtön rohant a patikába, hogy megvegye a legendás Életerő balzsamot, amiről már annyit hallottam tőle.

– Ez az Életerő – mondta Hawran – olyan gyógyszerféle, ezért csak patikában árulják. Nem tudom, mire jó, valamire

biztos, tizenkét gyógynövény kivonata, tizenkét ukrán harcos, ombre, olyan ütős, mint Pelevin balti teája, a vodkokokain. Minden lengyel, aki Lembergbe jár, ezt issza itt.

Letelepedtünk valami rémes játszótéren, mindenféle csikkek, törött üvegek. Közvetlenül mellettünk állt Sztepan Bandera szobra. Nyakkendőt és szélfűtta, kigombolt ballonkabátot viselt, olyan képet vágott, mint akinek a villamosmegállóban állva eszébe jut, hogy nem húzta ki a vasalót. Kétségbeejtően gigantikus volt, és leginkább szánalmat keltett a maga túlzott méreteivel és elveszettségével.

Leültünk; Hawran kvasszal öntötte fel az Életerő balzsamot. Ittunk, és néztük, ahogy az emberek ráérősen battyognak a téren. Tökéletesen belesimultak a környezetbe. Hozzá hasonlóan ők is teljesen szét voltak csúszva.

A balzsam viszont tényleg ütős volt. Ittam, és tényleg éreztem: olyan erő, energia, életöröm árad szét az ereimben, amelyet nagyon-nagyon rég nem éreztem.

És minél többet ittam, annál jobban bejött a hely. Mert itt fullra fel volt tekerve minden. Ütközésig.

A ruszki autók úgy száguldottak az elképesztő kátyúkon, mint az őrült, sorra veszítették el mindenféle rozsdás alkatrészeiket. Mint az élőhalottak a zombiapokalipsziszről szóló filmekben. Régi bérházak falából vaskályhacsövek álltak ki. A háztetőn fácskák meredeztek. Valahol a Żółkiewskie Przedmieścién egy öregasszony feküdt a gyepon. Odaszaladtunk, hogy segítsünk neki: dőlt belőle az alkoholszag. Nekiláttunk talpra állítani, de a néni nem kért a segítségből. Hevert a napon, büzlött a szesztől, és pompásan érezte magát a világban, mint a hordója előtt heverésző Diogenész. Nyugodtan szólt, hogy tűnjünk a fenébe, úgyhogy végül ott hagytuk a gyepon, és mi is mentünk berúgni. Amivel csak lehetett.

Hét ágra tűzött a nap, az eladónők, akik kijöttek cigaret-

tázni a bolt elé, bebújtak az eresz alá, az apró árnyékfoltokba. Tisztára, mintha eső elől bújnának be. Olyan volt az utca, mintha az utóbbi száz évben mást se csinálna a világ, csak öregedne. Rongyolódna. És semmi többet. Az úttest utcakövei szétcsúsztak és belesüllyedtek a sárba. A járdák betonba dermedt, makrancos folyócskára emlékeztettek. Itt-ott fedetlen csatornanyílás ásított. A bérházakról öregség, mocsok, pusztulás csorgott.

Sehogy se értettem, miért érzem olyan jól magam.

A főtéren idősebb lengyelek lépkedtek: helyiek és turisták. Rögtön meg lehetett mondani, melyik melyik. A turisták lassan, kenetteljesen, kissé ihletett léptekkel baktattak és fojtott hangon sopánkodtak. Hangosan nyilván nem mertek. Panaszkodtak, hogy szétcseszték, lerombolták, hogy az UPA, hogy Bandera. Siránkoztak, hogy Jalta meg Sztálin. Locsogtak, hogy Szczepcio és Tońcio.*

A helyi lengyelek ellenben fel-alá járkáltak, jobbra-balra villogtatták a szemüket, ahogy azok szokták, akik üzlet után szimatolnak. Tévedhetetlenül kiszúrták a tömegből a lengyel turistákat, odamentek hozzájuk, és megkérdezték, nem kell-e kiadó szoba vagy lengyel utcaneves térkép. Csalétkül odavetettek pár szót a szemét ukránokról és Lengyelország hajdani nagyságáról.

És a lengyelországi lengyelek úgy haraptak az ukrainai lengyelek kamujára, mint a halacskák. Elég volt, ha odalépett hozzájuk egy ilyen leMBERGI lengyel, mesélt egy kicsit a háború előtti LEMBERGRŐL, eldúdolta a *Lembergi gyerekek indulóját*, annyit mondott leMBERGI dialektusban: „Hozta isten magukat, ez a maguk városa is!”, és a lengyelországi lengyeleknek máris potyogtak a könnyeik, máris elérzéke-

* Jellegzetes leMBERGI figurák, „csibészek”, több háború előtti film szereplői.

nyültek, elfolytak, mint a hóember, máris szipogtak, folyt az orruk, máris kaptak a pénztárcájuk után, vették a térképet, útikönyvet, bérelték ki a lakást.

Egy ilyen lebergi lengyel jött oda hozzánk is. Jurijnak hívták. Elég rosszul beszélt lengyelül, de esküdözött, hogy ízig-vérig lengyel. Ami minket speciel hidegen hagyott – a lengyel dolgokat kerestük akkoriban a legkevésbé Lembergben.

– Még szerencse, hogy Lemberg nem lengyel – mondtam éppen Hawrannak, mert az Életerő megoldotta a nyelvem. – Mi lenne abban nagy szám, megérkezni a lengyel Lembergbe? Mintha Poznańba mentél volna. Vagy Wrocławba. Így meg – tessék. Mert mi megy itt, nem? Nem, öreg? Nézz körül. Kiszállsz. Feladod. Ombre.

És ittam egy korty Életerő balzsamot, ami után már nem az volt a világ, ami volt.

Szóval odajött ez a Jurij. Bajusz az orra alatt, szomorú tekintet, eladó Lemberg-térkép. És mondta, hogy van egy olcsó lakása. Térképet nem kértünk, de egy kérő nem jönne rosszul – vélte Hawran, és igazat kellett adnom neki, mert közelgett az este, mi meg már eléggé be voltunk állva, elképzelésünk viszont nem nagyon volt. Kérdeztük Jurijt, hol az a lakás, mire ő, hogy nincs messze, szabad.

– Oké – mondta Hawran –, ledobjuk a hátizsákot, és szundítunk egyet. Meg aztán – halkította le a hangját, és rám hunyorított – legalább van velünk egy helybeli. Érted.

Bólintottam, hogy igen. De aztán kis gondolkodás után mégis azt mondtam, nem.

– Figyelj – sóhajtott Hawran, mintha egy idiótához beszélne –, egy helybelivel ihatunk. Milyen Ukrajna már az, milyen hardkor, ha nem helyiekkel iszol, ombre? A ruszkinál ruszikkal kell inni. Különbem nem számít.

– De hát azt mondja, lengyel.

– Hol lengyel ez, bazmeg? – felelte Hawran. – Különben, ha lengyel, akkor is ruszki. El tudod képzelni – itt élsz egész életedben, és nem vagy ruszki?

– Menjünk, menjünk – türelmetlenkedett Jurij, s közben furcsán és bizonytalanul tekingetett körbe.

De nem volt éppen közel a lakás. Gyalogoltunk a villamossínek mentén, amelyek úgy ütögettek a kövezetből, mint felvágott karból az erek, aztán befordultunk jobbra, a törpe bérházak közti átjáróba.

Egy más világba léptünk.

– Hol vagyunk? – kérdezte Hawran, ötzlotys nagyságúra kerekedett szemmel.

– Zamarsztinyiv – válaszolta a lengyel Jura. – Illetve Zamarsztynów – helyesbített. – Ów, ów, nem iv – veregette meg Hawran vállát.

A környék nem emlékeztetett semmire, amit eddig láttam. Fényesen bizonyította, hogy az emberi települések képesek maguktól növekedni és sokasodni, mint az erdő, a bozót. Elég, ha nem nyesik vissza őket. Hogy az, amit az ember létrehoz, semmiben nem különbözik a természettől: ahogy az erdőt benövi a csalit, a moha, a fagyöngy, úgy nőttek itt be mindent, minden házat valamilyen bódék, furnérlapok, sőt hirdetőtábla-darabok, amiket a fészerek falai és tetői helyett beépítettek. Ez a valóság magától képződött, terv nélkül, kizárólag a belső szükséglet és annak kielégítésének lehetősége irányította. A formát és esztétikát mint abszolút másodrendű dolgot, mint hóbertot elvetették.

S ez az egész zöld habfürdőben lubickolt. A fák és bokrok tomboltak, mint az őrült. Fűhadak rohantak le mindent, ami az útjukba került, a nem-természet szabadon beleolvadt a természetbe: a vezetékkötegek liánként lógtak, a rozsdás ócskavashalmok és tulajdonképpen minden, ami szanaszét hevert az udvarokon, valamilyen szerves dologra emlékeztetett, valamire, ami mindjárt hajtásokat és ágakat növeszt.

Ráadásul az egész részhalmoz, a közterület egyszerűen nem létezett. Nem voltak utak, mert a szétjárt, kátyús közteret nemigen lehetett útnak nevezni. Az olyan finnyásságookról, mint a járda, nem is beszélve.

S ezt az egész csodát belengte a frissen pörkölt kávé átható illata.

– A kávéüzem – mondta Jurij, amikor látta, hogy mozgatjuk az orrunkat, mint a nyuszi, és egy téglapületre mutatott a házsor mögött. – Kávét gyártanak.

Jurij házában lakott a felesége – egy örökké sértődött aszszony, hegyes orra, akár egy ceruza. Meg az idős szülei, a nagypapi, aki vidám volt, mint egy kutya, és az elbűvölő mamika. A ház olyan volt, mintha összetoltak és egyetlen organizmussá kapcsoltak volna össze egy tucat vikendházat. Minden szoba kész tündérmese. A legmeghatóbb az igyekezet volt, hogy feldíszítsék ezt a formátlanságot. Az udvaron lévő virágágyásokat téglatörmelékből rakott kerítészerűség vette körül, amit halál komolyan lefestettek fehér festékkel. A falakon gipszstukkók függtek, gondolom, egy régi házról estek le egyszer.

A nagyszülőkkel képtelenség volt szót érteni. Minden kérdésre valami olyasmit válaszoltak, hogy „Jézus Krisztus, Lengyelország királya, halleluja, halleluja, ámen”, vagy „Halljam, ki vagy? Kicsi lengyel, kergesd, kergesd, a bolsevikokat”. Olyan benyomást keltettek, mint akik nem igazán értik, amit mondanak.

Ledobtuk a hátizsákunkat a dereglyekajütre emlékeztető szobában, fizettünk Jurijnak, és kiballagtunk az udvarra.

– Na, milyen? – kérdezte Hawran, kelletlenül vigyorogva a félig elszívott cigarettával a szájában.

– Nem rossz – voltam kénytelen elismerni.

Leültünk a cseresznyefa alá állított asztalhoz. Viaszos-vászonnal volt letakarva, amit rajzszöggel az asztallaphoz

erősítettek, nehogy elszálljon. Tüzet adtam Hawrannak. A mamika hozott két teát. A nagypapi is kijött. Cigaretétát vett elő, és gyufával meggyújtotta.

Hawran krákogott.

– Tessék mondani – mondta keletiesen elnyújtva, és a bácsira nézett –, hol lehet itt vodkát kapni?

Elröhögtem magam. A bácsi is elvigyorodott, és reszketeg lengyelséggel mondta:

– Nem halt még meg Lengyelország, megseggél az Isten.

– Alzheimerre van – magyarázta Jura, aki felbukkant az ajtóban. – Mennek még a városba sétálni? Nemsokára sötét lesz.

– Ööö... Izé... – Hawran még mindig nem adta fel. – Esetleg egy stampedlivel az útra? Egy áldomást?

– Miféle áldomást? – tett úgy Jura, mint aki nem érti, mert látszott, hogy mérsékelten lelkesen viszonyul az ötlethez.

– Hát – tett Hawran olyan mozdulatot, mintha felhajtana egy kupicával –, hogy nem gurítunk le valamit?

Jura komor pillantást vetett Hawranra, aztán rám, felsőhajtott, és bement a házba. Visszajött egy vodkásüveggel és két pohárral. Töltött nekünk.

– És maga? – kérdezte szemlátomást csalódottan Hawran.

– Én nem iszom – felelte Jurij.

Némán felhajtottuk, megköszöntük, és elindultunk.

Hawran becsapva érezte magát.

– Milyen dolog már, megszállni egy ruszkinál, aki nem iszik – morogta. – Mondhatta volna rögtön, kerestünk volna mást! Hogy a büdös, kurva...

– Figyelj – feleltem automatikusan, és körbenéztem –, nézd csak. Ott egy bolt. Gyere, vegyünk egy kis sört.

Akadtt jobb a sörnél. „Gin-toniknak” hívták, és kis, 0,33 literes üvegben árulták. A nő a pult mögött abakusszal számolt. Ezenkívül vettünk – pusztán kíváncsiságból – pár csomag szárított szardellát, és kiléptünk a kávéillatú estébe. Az ajtóban elment mellettünk egy belügyi katona. Magas, mint

egy világítótorony. Fekete barettsapkája volt, és hatalmas, merev váll-lapja, messze elállt a vállától. Olyan kíváncsian nézett minket, mintha új, ismeretlen emberfaj lennénk.

A kalauznő is így nézett minket a villamoson. Izgett-mozgott a műanyag ülésen, kék kötényben, házi papucsban, a nyakában lógó jegytekercssel, és lopva figyelt minket. Mi meg őt.

És megint ott álltunk a lebergi főtéren, csak most már sötétedett. Bóklásztunk a romos kis utcákon, felváltva iszogatva a gin-tonikot és az Életerőt, és már majd szétrobbant a fejünk.

Már javában tántorogtunk az örmény katedrális előtt, amikor odalépett hozzánk egy rózsaszínűre ondolált asszonyság, köszönt lengyelül, hogy dicsértessék az Úr Jézus, és kérdezte, nem keresünk-e szállást, mert ha igen, ő tud egyet.

– Már van szállásunk – felelte Hawran –, köszönjük.

– Kinél? – kérdezte a nő, és összehúzta a szemét.

– Egy Jurij nevű srácnál – válaszolta Hawran.

– És hol? – ütötte a vasat az asszonyság. – Jurij, Jurij – gondolkozott.

– Zamarstynówban. A Kwiatowa utcában. Mármint a Kwiatowán. Szóval a Kwiatowán. Szóval ott.

– Hogyhogy?! – ripakodott rá a nő, amikor leesett neki, melyik Jurij az. – Annál a rablónál?!

– Á, nem kért sokat – mondta Hawran. – Csak nem akart vodkázni... – panaszkolta.

– De hát az nem lengyel! Csak annak adja ki magát! – hadonászott az asszonyság. – Koncesszió nélküli, hamis lengyel, kísértésbe viszi a lengyel turistákat!

– Hát, ez van – morogtam. – Mit lehet tenni.

– El kell költözni! – mondta határozottan. Úgy nézett ki, mint egy tipikus orosz nő, aranyfogak, kiszáradt arcán

pirosító. Egy orosz nő, akit valaki ügyetlenül próbál lengyelre szinkronizálni. – Valódi lengyelhez kell menni lakni! Lengyel lengyelhez!

– Legközelebb feltétlenül így teszünk – mondta Hawran. – Lengyel lengyelhez, meg minden, csak most, megbocsásson...

– Van nekünk egy társaságunk – döfte bele bíborszínű körmet fájdalmasan a zsigeri idegembe –, a Lembergbe Érkező Lengyel Turisták Részére Kiadó Lengyel Lakások Lengyel Tulajdonosainak Társasága, rövidítve eLÉeLeRKÁeLeLeLTÉTé, mondja utánam, akkor megjegyzi...

– El-alameini tévé – mondtam utána engedelmesen.

– Igen, mi vagyunk az egyetlen koncessziós lengyel szervezet, akinek monopóliuma van lakások lengyelek általi kiadására lengyelek részére...

– És ki adja a koncessziót? – érdeklődött Hawran. Az aszszonyság eleresztette a füle mellett.

– Kérjük, jelentsenek mindenfajta visszaélést, egyáltalán, minden olyan esetet, amikor valaki, aki nem lengyel, lengyelnek adja ki magát, de legjobb, ha már most elmennek ahhoz a Jurijhoz, elhozzák a csomagjaikat, itt van, nem messze az én szép kis lakásom a Doro... a Sixtus utcában, davaj pojgyom...*

– Jaj, köszönjük, isten áldja meg a kedvességét, de majd ha újra jövünk Lembergbe, a hű városba – szabadkozott Hawran, hajlongva és hátrálva. Gyorsan levettem a stratégiáját, és én is ezt kezdtem csinálni. Furcsán nézhettünk ki, hajbókolva az ondolált hajú, vámpírkarmú fúria előtt, mert az emberek megálltak az utcán, és nézték, mi sül ki az egészből – talán utcaszínház? Mi azonban sarkon fordultunk, és továbbálltunk. Az Ormiańska utcába.

* Menjünk. (orosz)

Este tíz után már lehúzták a rolót a városban. Így volt ez akkoriban, kétezerkettőben. Este tízkor véget ért az élet, s Lemberg, akárcsak annak idején Varsó, alvóvárossá változott. Alaposan beállva lézengtünk a kis utcákon, és kerestünk bármit, ami nyitva lehet, és vodkát árulhat.

Végül valahol a Leszja Ukrajinka utca környékén ismerős dallam ütötte meg a fülünket. Igencsak ismerős. *A Veteránbál.*^{*} A hely a földszinten volt, az ablakban látszottak a zenészek: úgy néztek ki, mint a klasszikus leMBERGI „csibészek” – kockás sildes sapka, zakó, sál –, volt minden. Beléptünk. Leültünk egy asztalhoz, az énekes – egy aszott tata olyan arccal, hogy Himilsbach^{**} is aggódni kezdett volna, ha látja – rekedtes hangon rázendített:

– Opivnocsi szí z’javili jakisz dva civilí. Mordi odrapanyi, koszmi jak badili.

– Te – mondta döbbenten Hawran.

– Az bizony – feleltem a fületem hegyezve.

– Nyics nyikomú ne vpvíli, tyilki mordi bili...^{***} – énekelte a bácsi.

– Na, bazmeg – mondta elgondolkodva Hawran.

– Az – feleltem.

– Sört vagy vodkát? – kérdezte a pincér.

– Vodkát – mondtuk mindketten egyszerre.

– A so – mondta a pincér, figyelmesen nézve minket, és jellegzetes pincérbajsza alatt mosolyogva –, vi dumali, so szered batyariv Ukrajinciv ne bulo, csi so?^{****}

– Te vagy a nebulo csiso – morogta az orra alatt Hawran, amikor a pincér távozott a rendeléssel.

* Lembergi lengyel nóta.

** Jan Himilsbach (1931–1988), lengyel színész.

*** Az énekes a lengyel dalszöveg ukrán tükörfordítását éneкли: „Éjféلكor megjelent két civil. Pofájuk összekarmolva, a hajuk szanaszét áll. (...) Szó nélkül felpofoztak mindenkit.”

**** Mi az (...), azt hitték, a csibészek között nem voltak ukránok, vagy mi? (ukrán)